

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

Dopolnilni pouk maternih jezikov in kultur za otroke drugih narodnosti

Strokovno-razvojna naloga: Dopolnilni pouk maternih jezikov in kultur za otroke drugih narodnosti

Financer: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije

Št. Pogodbe: C3330-22-431004

Obdobje trajanja: 2022

Izvajalec: Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana

Vodja: dr. Sabina Zorčič

Skrbnik naloge na MIZŠ: Bronka Straus

Ljubljana, 2022

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

Kazalo

Vsebina

Kazalo.....	2
Uvod.....	3
Strokovno-znanstvena vsebina	3
Izvajanje pouka madžarščine.....	4
Pilotno uvajanje romščine kot dopolnilnega pouka materinščine	4
POROČILO HOSPITACIJ 28.10.2022 OŠ METLIKA, 12-13.30h, Dopolnilni pouk romskega jezika in kulture, 3.-4.razred.....	6
POROČILO HOSPITACIJ 8.11.2022 OŠ METLIKA, 12-13.30h, Dopolnilni pouk romskega jezika in kulture, 2.razred	7
Zaključek letnega poročila in načrtovana realizacija za naprej	9

Uvod

Delo na strokovno-razvojni nalogi Dopolnilni pouk maternih jezikov in kultur za učence drugih narodnosti poteka v treh ločenih delovnih sklopih, ki pa so vsebinsko in časovno med seboj povezani.

Gre za:

- 1) **Strokovno-znanstvena vsebina in stiki z javnostjo**: gre za izvajanje določenih strokovno raziskovalno-znanstvenih aktivnosti, ki se navezujejo na nalogo ter predstavitev delovanja in vsebine strokovno-raziskovalne naloge zainteresirani in širši javnosti. Poleg izvajanja raziskovanja vsebine spada v ta delovni sklop tudi strokovno izobraževanje deležnikov, še posebej v okviru letnega strokovnega srečanja vseh sodelujočih učiteljev.
- 2) **Izvajanje pouka madžarščine**: - pomoč pri izvedbi pouka madžarščine izven poselitvenega področja manjšine/pogodbe z učitelji
- 3) **Pilotno uvajanje romščine kot dopolnilnega pouka materinščine**: - nadaljevanje uvajanja dopolnilnega pouka romščine ter strokovna podpora/poročilo o spremljavi, pogodbe z učitelji, strokovnjaki

Strokovno-znanstvena vsebina

Izvedba strokovnega srečanja učiteljic dopolnilnega pouka maternega jezika in kulture otrok drugih narodnosti. 26.5.2022 je od 14-17h na Ministrstvu za izobraževanje, šolstvo in šport potekalo srečanje z naslovom **Didaktika jezikov v stiku**. Po uvodnih nagovorih je sledilo predavanje dr. Irine Moire Cavaion, **Didaktika jezikov v stiku za otroke z drugačnim družinskim jezikom**, ter strokovno poročilo Ane Brejc, **Izzivi pri poučevanju slovenščine na dvojezični ljudski šoli na avstrijskem Koroškem**. Po odmoru je sledila živahna debata in izmenjava mnenj in izkušenj vseh prisotnih. Po odzivih sodeč zaključim, da bo srečanje pripomoglo k še boljšemu in strokovnejšemu načrtovanju pouka vseh prisotnih učiteljic.

Lista prisotnosti za učiteljice: Daria Khmeleva (ruščina), Jelena Stefanović in Maja Anđelović Šeguljev (srbsščina), Livija Horvat (madžarščina), Mateja Kosec (romščina).

Predstavitve vsebine strokovno-razvojnih nalog na znanstvenem posvetu »Hrvati v Sloveniji: Hrvaški jezik v Sloveniji«, ki se je odvijal 11.10.2022 v Novem mestu. Predstavitve delovanje programa

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

sofinanciranja Dopolnilnega pouka maternih jezikov in kultur učencev drugih narodnosti s strani ministrstva za izobraževanje, šolstvo in šport, s posebnim poudarkom na stanju hrvaščine. Odziv s strani predstavnikov hrvaške politike je bil izjemen.

Izvajanje pouka madžarščine

Pomoč pri izvedbi pouka madžarščine izven poselitvenega področja manjšine: priprava pogodbe. Izplačilo madžarskemu kulturnemu društvu Jozsef Attila za izvajanje dejavnosti poučevanja madžarščine za pripadnike madžarske narodne skupnosti izven poselitvenega področja (po pogodbi o sodelovanju št. 100/2022-64).

Skupnost je želela pridobiti dodatna sredstva za izvajanje programa tudi na področju Maribora, kjer že izvajajo dejavnosti za začetek izvajanja pouka madžarščine. Po pogovorih na MIZŠ in obrazložitvi situacije je bil namen za večje financiranje s strani Ministrstva za šolstvo in šport opuščen.

Pilotno uvajanje romščine kot dopolnilnega pouka materinščine

Izvajanje dopolnilnega pouka romskega jezika in kulture na OŠ Metlika in OŠ Beltinci v šolskem letu 2021/22. INV je usmerjal in koordiniral delo učiteljic (ki sta na omenjenih šolah tudi romski pomočnici), komunikacija je potekala neprestano telefonsko ali preko elektronske pošte. Izvajalki sta redno oddajali poročila dela. Delo na OŠ Metlika je ves čas potekalo konstantno in zelo učinkovito. Medtem ko je v drugi polovici šolskega leta postal pouk na OŠ Beltinci – v že tako majhni skupini – zaradi manjkanja otrok v šoli precej bolj nereden, skupina pa je v maju zaradi pomanjkanja učencev razpadla. Učiteljica, Sandra Rudaš, kot razlog navaja izredno neugodne socialne razmere (preselitev, vključitev v poboljševalni zavod). Ob zaključku leta je bil izveden produktiven pogovor z izvajalko na OŠ Metlika, Matejo Kosec, o delu in načrtih za šolsko leto, 2022/23, na srečanju pa je sodelovala tudi ga. Bronka Straus.

Delo na OŠ Metlika tudi v šolskem letu 22/23 potekalo konstantno in zelo učinkovito. Tudi v tem šolskem letu ohranjamo dve učni skupini: 2. razred v eni ter 3. in 4. v drugi skupini (razmišljali smo tudi o vzpostavitvi 3. skupine, pa zaradi logističnih vzrokov ni bilo izvedljivo). Na OŠ V Beltincih pouka ne bomo več izvajali. Iskanje nove alternative za poučevanje romščine v okviru prekmurskega

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

dialekta bomo nadaljevali, načrtujemo novo skupino s tega geografskega področja (v povezavi s mreženjem v okviru pridobljenega CRP-a, a se za ustrezno evalvacijo programa projekti ne smejo prekrivati).

Na OŠ Metlika sta bili zvedeni dve hospitaciji dopolnilnega pouka romskega jezika, v petek, 28.10.2022, za starejšo skupino (3. in 4. razred) ter v torek, 8.11.2022, za mlajšo skupino (2. razred). Prva skupina šteje 5 učencev 2. razreda in imajo dopolnilni pouk ob torkih. Dopolnilni pouk druge skupine poteka ob petkih, ima 6 učencev iz 3. razreda in 5 učencev iz 4. razreda. Dopolnilni pouk romskega jezika in kulture skupaj obiskuje 16 otrok, od tega 8 dečkov in 8 deklic.

Obravnane teme pouka na OŠ Metlika so zajemale vsebine vezane na starost skupine: mlajši otroci osvajajo vsebino preko pravljic (Velika reka velikanka, Zelo zelo lačna gosonca), s pomočjo katerih spoznavajo pomenonosne besede, zapis in strukturo besedila, vadijo zlogovanje in zapis samih besed. Medtem ko starejša skupina obravnava tudi vsebine, ki so bolj usmerjene v boljše razumevanje navodil in večanje epistemološkega znanja (npr. živa/neživa narava, geometrija itd.). Pouk dopolnilnega pouka je torej v veliki meri naravnano tako, da v maternem jeziku pokrijejo velik del učne snovi, ki jo v šoli prejmejo le v slovenščini. Po mnenju izvajalke programa, so posledično učenci v šoli zelo uspešni pri tistih predmetih, kjer se obravnava tema medpredmetno povezuje (naravoslovje in tehnika, slovenščina, spoznavanje okolja, družba). Po njenih opažanjih posameznikom sedaj povzroča največ težav matematika (v katero je potrebno vložiti več časa, truda in vaje, kar je izven dela dopolnilnega pouka romščine). Odzivi staršev so nevtralni, ne kažejo zanimanja za vsebino, so pa veseli, da se z otroci asistentka dodatno ukvarja.

Evalvacija po enem letu izvajanja programa v OŠ Metlika največji meri koristi udeleženi romskim otrokom. Gre za vzpostavljanje novega odnosa do šole kot institucije, v kateri se uporablja in celo uči njihov materni jezik. Otroci z veseljem ostajajo v šoli v popoldanskih urah po končanem rednem pouku. Poleg vzpostavljanja drugačnega odnosa do šole in učenja, pa jim obnavljanje šolske snovi v romskem jeziku izjemno pomaga tudi pri učenju slovenščine ter usvajanju redne učne snovi. Po mnenju izvajalke pouka (tudi romske pomočnice, ki je z otroki dnevno) se učenci počutijo sprejeti, so sproščeni, zelo lepo sodelujejo, so motivirani in pripravljeni za delo. Poslušajo z zanimanjem in navodila razumejo, zato pri reševanju nalog nimajo težav in so zelo uspešni. Učenci, ki obiskujejo dopolnilni pouk so bolj samostojni, nesramežljivi, zaupajo vase, so bolj odzivni (če česa ne razumejo ali ne vedo, vprašajo), več se družijo s sošolci, se pogovarjajo in igrajo.

Interno gradivo, INV – MIZŠ (november 2022)

POROČILO HOSPITACIJ 28.10.2022 OŠ METLIKA, 12-13.30h, Dopolnilni pouk romskega jezika in kulture, 3.-4.razred

Otroci so bili zelo veseli obiska iz Ljubljane. Bili so angažirani in so sodelovali, želeli so se pokazati v najboljši luči, nekateri so neprestano dvigovali roke in se želeli oglašati, nekateri malo manj (še posebej starejši).

Predstavljena snov v romščini se močno prepleta s snovjo, ki je ekvivalentna pouk v slovenskem jeziku 1. razreda: poudarek je na besedah, ki poimenujejo entitete šolskega življenja, tj. usvajanje navodilih (oceni, izmeri, napiši, obkroži, prilepi itd.), matematičnih pojmov (relacije: več-manj, množice, višina, širina, dolžina itd.) Po občutku gre skoraj za klasični pouk (1.razreda) v njihovem romskem dialektu.

Preklopi v slovenščino so precej pogosti. Gre za celostavčne preklope, ki so vezani na domeno pouka (Učiteljica, tukaj je mrzlo., Vsak mora priti na vrsto. Niti vprašanja še nisem postavila.), zato so pogosti tudi pri učiteljici.

Dialekt (v tej obliki in v tej funkciji, tj. v domeni pouka) vsebuje ogromno slovenskih izposojenk, saj je govorna oblika očitno precej nefunkcionalna (ne vsebuje adekvatnih poimenovanj), dolenjski romski dialekt pa že v osnovi vsebuje ogromno slovanskih besed (slovenskih in hrvaških). Slovenske izposojenke in okolje (šola) mogoče še hitreje povzroča preklope. V spontanem vzdušju, ki vlada v razredu, pa je takšno jezikovno obnašanje povsem običajno.

Ker dialekta v drugem okolju kot šolskem še nisem slišala, težko ocenjujem stanje v drugih domenah, a kot rečeno, je bila predstavljena različica po slušnem občutku polna slovenskih izposojenk, gre tudi za funkcionalne besede: veznike (ampak, pa), prislove (jasno, približno, narobe, bitno, pozorno), ostale členice (seveda); gre za številke (slišala in razumela do 13), gre za prislovna določila (desno, levo, sredina), gre za številne samostalnike (besede kot so: navodila, števila, koraki, lik, telo, širina, dolžina, višina), in še posebej gre za glagole, ki so

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

spregani romsko, a v večini prevzeti iz slovenščine (ocenin, izmerin, obkrožin, napisin, zalepin, izračunin, ugotovijati, povezin, narisin, mislinjen itd.). Vsi glagoli, ki izražajo miselne in pisne dejavnosti. Ali te besede sploh uporabljajo v privatni domeni? Obstajajo kakšne romske besede, ki pomenijo miselno, bralno in/ali pisno aktivnost.

Ne moremo zanikati pozitivnega vpliva tega pouka na otroke v smislu opolnomočenja. Da slišijo svoj jezik v šoli, v učilnici, da z veseljem ostajajo v petek po zaključenem pouku še na romščini. Da se učijo logike navodil, dela pri pouku, se aktivno odzivajo na spodbude k sodelovanju, verbalizaciji itd.

Po drugi strani se postavlja veliko vprašanje, v kolikšni meri bo njihov dialekt sposoben postati resen, pisni jezik. Zagotovo sem po eni uri in pol poslušanja zelo pristranska, a nefunkcionalnost jezika me je pretresla. Takšna nuja po besednem zajemanju iz sosednjega jezika je zagotovo prvi korak k opuščanju jezika, še posebej, če se bodo govorci začeli izobraževati v večji meri.

POROČILO HOSPITACIJ 8.11.2022 OŠ METLIKA, 12-13.30h, Dopolnilni pouk romskega jezika in kulture, 2.razred

Skupino sicer obiskuje 5 otrok (2 sta manjkala tisti dan tudi v šoli), prisotni so bili trije sedemletni fantje. Glede na njihovo starost sem dvomila, da bodo zdržali uro in pol, a sem bila prijetno presenečena, da so bili povsem pri stvari skoraj celotni dve šolski uri.

Prvo opažanje, ki je bilo takoj evidentno, je, da je bilo pri tej uri veliko manj slovenščine. Ura je bila skoraj povsem v romskem jeziku. Predvidevam, da mlajši otroci, ki so od doma še povsem v romščini, lažje ostajajo v jeziku brez preklpov v slovenščino. Otroci so z zanimanjem poslušali zgodbo in sodelovali pri pouku, bili so izredno odzivni, videlo se je, da razmišljajo v romščini. Bili so povsem v svojem svetu, kot da me sploh ne vidijo, a ko so ob koncu naloge ponosno dvignili glavo, so si veselo zaploskali ob lastnem uspehu. Še največ »težav« s preklopi je imela učiteljica, ki se ji je včasih vrnil kakšen slovenski stavek (zanimivo, da običajno ob rahlo negativnem prizvoku: »«prste stran«, »kako si ti L obrnil?!«).

Obravnavali so zgodbo o zelo zelo lačni gosenici, ki je idealna za učenje jezika, saj uvaja polno pomenonosnih besed (števila, dnevi tedna, različno sadje in zelenjava), obenem pa otroci utrjujejo obnavljanje zgodbe na različne in zanimive načine (posledično utrjujejo strukturo besedila), vadijo pisanje črk, zlogovanje in zapis jezika; pri čemer je še posebej pomembno, da večina prvič vidi jezik, ki ga uporabljajo doma in v družini, tudi zapisan. Obravnavajo tudi naravni proces preobrazbe gosenice v metulja.

Kljub temu, da so otroci že v drugem razredu, so imeli probleme s konceptom »od največjega k najmanjšemu« in obratno. Pokazali so se že tudi vplivi slovenščine, saj so pri dnevih tedna zapisovali na -ek... »četrtak... Romani«, jih je popravljala učiteljica.

Pri poslušanju dialekta ponovno ugotovimo množico slovenskih izposojenk (puščica, škarje, zgodbica, naslov, konec, tako, odvisno, učiteljica, ampak) ter veliko poimenovanj za sadje in zelenjavo (razen besede za jabolko je večina slovenskih izposojenk). Otroci niso znali poimenovati brokolija – v takšnih primerih je očitno, da je poznavanje besede vezano tudi na okolje. Ali ga niso poznali, ker ga doma ne jedo? Če bi ga, bi ga verjetno prepoznali pod tem imenom...

Opazim tudi veliko izposojenk iz hrvaščine: onda, i, još, čekate, jesi?, da lámko, nazad, evo ga, ajde...

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

Zaključek letnega poročila in načrtovana realizacija za naprej

Naloge in aktivnosti so potekale v skladu z načrtovano realizacijo za leto 2022: uspešno je bilo izvedeno strokovno srečanje učiteljic dopolnilnega pouka maternega jezika in kulture otrok drugih narodnosti z naslovom *Didaktika jezikov v stiku*. Izvedbo strokovnega srečanja načrtujemo tudi v prihodnjem letu 2023.

Izvedena je bila *pomoč pri izvedbi pouka madžarščine izven poselitvenega področja manjšine*. Izvedbo načrtujemo tudi v prihodnjem letu 2023.

Pilotno uvajanje romščine kot dopolnilnega pouka maternega jezika in kulture je na OŠ Beltinci v prejšnjem šolskem letu zaradi pomanjkanja učencev prenehal, na OŠ Metlika pa poteka redno in v skladu s pričakovanji. Izvedba se načrtuje tudi v prihodnjem letu, načrtujemo iskanje možnosti za izvedbo tudi v SV Sloveniji.